

Mette Kunø og Erik Vive Larsen (udg.):
4. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog,
Århus 1993

VÆRSGO, ÅRHUS!

Om brugen af *værsgo* i moderne dansk¹

Af Henrik Galberg Jacobsen (Dansk Sprognævn)

Det udtryk der er emnet for denne artikel, er først og fremmest et talesprogsudtryk. Det fremgår bl.a. af de mange måder det skrives på. I DK87-90 (der har 60 forekomster af udtrykket) finder man disse ortografiske varianter: *vær så god*, *vær's'go*, *vær's'go*, *vær's'god*, *værsgo*, *værsgo*, *værsgod*, *værsgod* og (som navn på en skoforretning) *Værsko*. DANwORD-K-R supplerer med *vær'sgod*, og Dansk Sprognævns excerptsamling med *værsego*. Inddrages (via ODS, ODS-S og ODS-U) dialektalt og ældre sprog (og ses der bort fra forholdet *aa* / *å* og fra stort/lille begyndelsesbogstav), fås yderligere *værsegod*, *væssego*, *versgod*, *verse god*, *værsego*, *væsgo*, *væ'sgo*, *væsko*. - Som fællesnævner for de forskellige stavemåder bruger jeg her i artiklen *værsgo*, der siden 1955 har været skrivemåden i RO.

Syntaktisk fungerer *værsgo* dels som neksusadverbial (sætningsadverbial), dels som interjektional. Funktionen som interjektional er langt den almindeligste i moderne dansk.

Neksusadverbialet *værsgo* er topologisk set ukompliceret. Det placeres som andre neksusadverbialer på a-pladsen i neksusfeltet i Paul Diderichsens sætningsskema, fx

1 Vil du *værsgo* spise op.² (Jf. eks. 37).

2 Han havde *værsgod* at blive på scenen og synge med. (Jf. eks. 36).

Interjektionalet *værsgo* er topologisk set vanskeligere at beskrive. I en del tilfælde fungerer det tilstrækkelig selvstændigt til at man med Diderichsen kan karakterisere det som totalled i en etfeltshelhed (EDG § 107):

3 - *Værsgo*!

4 - *Værsgo*, her er en lille buket blomster.

5 - *Værsgo*, kom indenfor!

6 - Kom indenfor, *værsgo*!

7 - *Værsgo*, og tak for lån!

Men i andre tilfælde kan *værsgo* ikke opfattes som selvstændigt interjektional på ytringsniveau:

8 - *Værsgo* og sid ned!

9 - *Værsgo* at tage en cigar!

Værsgo slutter sig her så nøje til resten af ytringen³ at det må analyseres sammen med den. Her synes Lars Heltofts diskursskema⁴, med *værsgo* som diskursmarkør (interjektional) placeret på skemaets d1-plads, at levere en mere tilfredsstillende analyse; tilsvarende placeres *værsgo* i et eksempel som (6) på diskursskemaets d2-plads.

Som det er fremgået af eksemplerne, kan *værsgo* - ligesom imperativer som *prøv*, *husk*, *sørg (for)*, *lad vær(e) (med)* - følges enten af "å" (= og) + imperativ, eller af "å" (= at) + infinitiv⁵. Jeg kommer ikke nærmere ind på dette problem her, men nøjes med at henvise til behandlingerne hos Jespersen 1895-96 og i HiN 1991 55-56 (1988 59-60).

INTERJEKTIONALET

Tre forudsætninger

Når *værsgo* bruges som interjektional, er der normalt tre forudsætninger som skal være opfyldt. Den ene (a) hænger nøje sammen med den konkrete *overrækkelses-handling* som *værsgo* kan bruges i. De to andre (b og c) udspringer af de krav der må stilles til den foreliggende variant af *sproghandlingen* 'tilbud' for at den kan siges at være vellykket.

(a) *Afsender og modtager skal være fysisk nær hinanden*. Ved overrækkelser af konkrete ting - gaver, blomster, cigaretter mv. - skal afsender og modtager ligefrem kunne nå hinanden. Og ved mindre håndgribelige overrækkelser - af fx ordet, tilladelser til at sidde ned og lign. - skal parterne være så tæt på hinanden at de kan se og høre hinanden. I særlige situationer kan det være tilstrækkeligt at de kan høre hinanden, fx i telefon, eller at kun modtageren kan høre afsenderen, fx over et højttaleranlæg i et venteværelse. Se i øvrigt nærmere i det følgende under "Ledsageord og tilbudsord".

(b) *Afsenderen skal være den magtfulde i situationen*. Det ligger i ordets funktion som tilbudsord: Den der har noget at tilbyde i en bestemt situation, er

også den der har magten eller overtaget i situationen. Se nærmere i det følgende under "Ledsageord og tilbudsord".

(c) *Afsenderen skal gå ud fra at modtageren vil modtage det der tilbydes.* Det kan illustreres med følgende eksempel:

10 - Værsgo og tag en cigar!

Her skal afsenderen for at bruge *værsgo* situationskorrekt regne med at modtageren vil tage imod cigaren. Hvis afsenderen ved at modtageren ikke ryger, eller hvis han ikke ved om modtageren ryger, er sætningen meningsløs (eller uforkammet).

Den forventning om accept der ligger i ordet *værsgo*, kan ligesom andre præsuppositioner udnyttes til at pådutte andre noget, altså til sprogligt møveri⁶: Måske går det lettere for en forælder der skal lokke en ildesmagende medicin i et barn, hvis han eller hun siger noget i retning af:

11 - Værsgo, her er din medicin!

Og på samme måde kommer uddeleren af reklamer eller valgpropaganda på gaden antagelig lettere af med sine tryksager hvis han eller hun ledsager sine overrækkelsesforsøg med et *værsgo*!.

Ledsageord og tilbudsord

Interjektionalet *værsgo* har to hovedanvendelser, (I) som ledsageord og (II) som tilbudsord (performativ).

(I) Som ledsageord fungerer *værsgo* som en *verbal gestus*. Den udføres samtidig med overrækkelsen af en konkret ting, men er i øvrigt redundant i forhold til selve overrækkelseshandlingen. Overrækkelsen finder sted, hvis den finder sted, uanset om den ledsages af fx et *værsgo* (eks. 12-14, 16-17), et *her* (eks. 18-19) - eller af ingenting (eks. 15):

12 - Værsgo!

13 - Værsgo, her er en lille buket blomster!

14 - Værsgo, og tak for lån!

15 - !

16 [- Gider du lige række mig saltet?] - Værsgo!

17 [- Jeg vil gerne have 20 Prince] - Værsgo!

Og som eksemplerne viser, kan *værsgo* både bruges ved overrækkelse af noget modtageren ikke har bedt om (eks. 13), og ved overrækkelse af noget modtageren selv har bedt om (eks. 16-17) og er indstillet på at betale for (eks. 17).

I funktionen som ledsageord har *værsgo* i øvrigt den stilistisk betingede variant/konkurrent *her*:

18 [- Stik mig lige skruetrækkeren!] - Her!

19 [- Mon De lige ville række mig saltet?] - Her!

(II) Som tilbudsord er *værsgo* ikke redundant. Det er tværtimod det handlingskonstituerende *performativ* hvormed afsenderen giver modtageren tilladelse til at udføre en handling. Et *Værsgo!* fra en mødeleder til en mødedeltager ækvivalerer med en eksplicit performativ formulering som fx

20 - Jeg giver dig hermed tilladelse til at tale.

Tilbudsordet *værsgo* bruges som regel til at give tilladelser som modtageren ikke kan undlade at benytte sig af. Eller sagt på en anden måde: *Værsgo* betyder 'Her får du et tilbud du ikke kan sige nej til', fx

21 - Værsgo at sidde ned! (Personalechef til jobansøger).

22 - Værsgo, så må du godt skylle munden. / - Værsgo og skyl!⁷ (Tandlæge til patient).

* 23 - Værsgo!⁸ (Vært til gæsterne ved bordet).

Undertiden bruges *værsgo* ligefrem til at udtrykke ordrelignende påbud:

24 værsgod .. at gå længere frem i vognen. (Erik Hansen 1965 = 1973 55).

25 værsgod at betale ved kassen. (Smst.).

26 værsgo å luk døren. (Jespersen 1895-96 160 ~ 1932 189).

Der er i de tre sidste eksempler nærmest tale om påbud maskeret som tilbud.

En særlig, svækket, brug af *værsgo* som performativ foreligger i tilfælde som disse:

27 Hvis du vil spilde din tid på det, så værsgo!

28 Bliv bare fornærmet. Værsgo, gerne for mig!

Her angiver *værsgo* en resigneret tilladelse. Med *værsgo!* (= *For min skyld ingen alarm!*) giver afsenderen ganske vist sin tilladelse, men markerer samtidig at det sker uden større entusiasme eller forståelse for den aktuelle handling.

NEKSUSADVERBIALET

Neksusadverbialet *værsgo* forekommer normalt i handlingsregulerende⁹ kontekster, hvor det bruges til at markere yderligere eftertryk på kraftige opfordringer eller ordrer¹⁰. Neksusadverbialets hoveddomæne er den indirekte replikgengivelse (indirekte tale og dækning), hvorimod det er relativt sjældent i direkte tale.

Indirekte replikgengivelse

Brugen af neksusadverbialet *værsgo* i indirekte replikgengivelse fremgår bl.a. af følgende eksempler:

- 29 Man havde den følelse, at forsynet værsgod maatte gøre en undtagelse med Johannes Bruun. (Illustreret Tidende, 16.3.1890).
- 30 der [er] ingen Undskyldning for den gode Sine. Hun kunde værsgo passet sit. (Johannes Jørgensen, 1893).
- 31 de [dvs. kryddersildene] skulde værsgod spises op. (Carl Møller, 1894).
- 32 .. da hun saá, at Bjørnson græd, hviskede hun til os, at det gik ikke an, for han taalte ikke at græde, og vi skulde værsgo fortælle ham noget morsomt og bringe ham i godt Humør. (Peter Nansen, 1918).
- 33 [Aaen er] saa bred, at man værsgo' maa benytte den lille Plankebro, hvis man vil over den. (Knud Poulsen, 1922).
- 34 naar jeg havde bestilt Spritten hos ham, havde jeg værsgod at betale ham. (Mogens Lorentzen: Rundetaarn og den vide Verden. II. 1942 11; ODS-S).
- 35 Nu er der .. ikke det Djævelskab paa hele Kloden, som man ikke værsgod skal have rystet sine Nerver med. (Sa.: Familien Geline, 1938 90; ODS-S).

Man kan i forbindelse med eksempler som disse overveje om ikke forekomsten af *værsgo* i indirekte tale er et vidnesbyrd om at ordet så også har været brugt i direkte tale i de replikker der ligger bag den indirekte gengivelse. Det mener jeg imidlertid ikke er tilfældet. Se fx på dette eksempel:

- 36 .. efter forestillingen kom kollegerne og sagde, at Hans skulle ikke tro, han var noget. Han havde værsgod at blive på scenen og synge med, til akten var ude (Bent Schønberg: Hans Brenaa, Multimenneske, 1989).

Bag dette ligger ikke nødvendigvis en direkte replik med ordlyden "Du har værsgod at blive på scenen og synge med!". Formaningen eller ordren kan udmærket have været formuleret med helt andre ord (eller uden ord!). Brugen af *værsgo* i den indirekte gengivelse skaber en illusion af objektivitet eller autenticitet, men leverer ikke dokumentation for reel objektivitet eller autenticitet. Med *værsgo* tilkendegives det at der har været eftertryk på den refererede opfordring eller ordre, men det tilkendegives ikke hvilke konkrete eftertryksmarkører der har været brugt.

Direkte tale

Neksusadverbialet *værsgo* er som nævnt relativt sjældent i direkte tale. Af indiskutable eksempler har mit materiale kun følgende tre, hvoraf det ene (Mikkelsens, eks. 38) endda er et "grammatikereksempel":

- 37 Vil du værsgo spise op. (NDO, 15. udg., 1992 = 1. udg., 1953. Samme ordlyd hos Mogens Linck: På vej, 1950 23; ODS-S).
- 38 Du skal værsgo passe dig selv (= Vær så god at passe dig selv!). (Mikkel sen 1911 473).
- 39 Skal det være bier .. I må værsgo selv få dem ud af mit værelse. Jeg vil ikke røre dem .. (Per Vestergaard: Lossepladsen, 1987).

Neksusadverbialets svage placering i direkte tale understreges af at det meget dårligt - eller slet ikke - kan bruges i den mest direkte form for direkte tale, nemlig imperativiske sætninger. Mit materiale indeholder kun to eksempler på neksusadverbialet *værsgo* i sætninger med imperativ som finit verbal, begge fra Erik Hansen 1974:

- 40 - Kom værsgo herhen! (Erik Hansen 1974 9).
- 41 - Sæt værsgo din cykel på plads først! (Smst.).

Erik Hansen anfører dem som eksempler på hvordan man med *værsgo* kan gøre en ordre særlig brysk. De ligger imidlertid uden for hvad jeg kan acceptere som grammatiske. Rundspørger hos familie og venner og ældre og yngre kolleger (og reaktioner efter foredraget i Århus 9.10.1992) har bekræftet mit indtryk af at der ikke (længere?) er tale om en gangbar konstruktion.¹¹

Fra receptiv til donativ

*Værsgo*s vigende stilling i funktionen som neksusadverbial hænger muligvis sammen med den betydningsudvikling som ordet i øvrigt har gennemløbet. Oprindeligt har *værsgo* (*vær(e) så god*) udelukkende **receptiv betydning** ("få-betydning" eller "bede om-betydning"). Det peger her tilbage på den talende og dennes fordel og kan parafraseres som 'gør MIG den tjeneste at ..':

- 42 Vil I være saa god at forklare mig dette? jeg kand nok læse Bogstaverne, men fatter ikke Meeningen. (Holberg: Erasmus Montanus, 1731, 1. akt, 3. scene).
- 43 Vil De ikke være så god at vise mig vejen til havnen? (Mikkelsen 1911 489).
- 44 vær saa god at hilse Herr N.N. (Vilhelm Ludvigsen: Tysk-dansk og dansk-tysk Handelsordbog. II. Dansk-Tysk, 1913; ODS-U).
- 45 værsgo å hils. (Jespersen 1895-96 160 = 1932 189; cit. i ODS bd. 6, 1924, sp. 1171, l. 26).

Det sidste eksempel karakteriseres af Jespersen som en "høflig opfordring" - det har altså den receptive betydning 'Gør mig den tjeneste at hilse'. Sådan kan interjektionalet *værsgo* ikke længere bruges. Den receptive betydning er i dag afløst af en **donativ betydning** ("give-betydning"): Interjektionalet *værsgo* peger i moderne dansk ikke tilbage på afsenderen, men frem mod modtageren og dennes fordel. Betydningen er altså ikke længere 'Gør MIG den tjeneste at ..', men 'Gør DIG SELV den tjeneste at ..'. En sætning som eks. 45 kan i dag kun forstås som noget i retning af 'Jeg regner med at du brænder efter at få lov at hilse (den og den), og det giver jeg dig hermed lov til'. Ønsker man i dag at udtrykke den receptive betydning, må man vælge formuleringer uden *værsgo*/*vær så god*, og i stedet bruge fx ordene *sød* eller *venlig*: "Vær sød at ..", "Du ville vel ikke være så venlig at ..".

Overgangen fra receptiv til donativ betydning kan forstås som en vægtforskydning på baggrund af de høflighedskonventioner der er knyttet til handlingen gaveoverrækkelse. For at undgå at en gavemodtager skal føle en for høj grad af taknemmelighedsgæld, kan giveren ved sin overrækkelse markere (fingere/illudere) at gavemodtageren i virkeligheden ikke gør sig selv, men giveren en tjeneste ved

at modtage gaven. Forskydningen kan måske anskueliggøres sådan her:

- 46 - **GØR MIG DEN TJENESTE** at gøre dig selv den tjeneste at modtage
... →
- 47 - Gør mig den tjeneste at **GØRE DIG SELV DEN TJENESTE** at
modtage ... →
- 48 - **GØR DIG SELV DEN TJENESTE** at modtage ...

En tilsvarende udvikling har *vær* så *artig*/*værst artig* gennemgået. Følgende eksempler fra ODS (bd. 1, 1919, sp. 860) kan antyde udviklingen:

- 49 Vil du inte være saa artig og vise mig den Villighed og gjøre mig den
Tjeneste at holde din Kjæft! (Hostrup, 1852).
- 50 Vær saa artig, træd indenfor! (Edvard Brandes, 1882).

Allerede i 1919 oplyser ODS at *vær saa artig* ikke er så almindeligt som *vær saa god*. I dag er *værst artig* (som det skrives i RO 1986) næppe brugbart uden for spørgende eller karikerende sprogbrug der skal efterligne butiks- eller opvartersprog.

*Værsgo*s dominerende funktion er som nævnt funktionen som interjektional. Og ydermere har *værsgo* i denne funktion udelukkende donativ betydning. Kun i funktionen som neksusadverbial har *værsgo* stadig receptiv betydning: "Vil du værsgo passe dig selv" betyder 'Gør MIG den tjeneste at passe dig selv'. Brugen af *værsgo* som neksusadverbial kan således opfattes som et reliket af den oprindelige receptive funktion. Og måske kan man også se den vigende brug af neksusadverbialet i rent imperativiske sætninger i direkte tale som et udtryk for at *værsgo* er i bevægelse i retning af en rent donativ brug, og at neksusadverbialet *værsgo* dermed vil blive yderligere trængt tilbage.¹²

Noter

1. Artiklen er en bearbejdet version af "VÆRSGO. Om brugen af *værsgo* i moderne dansk" (IDUN X. Dedicated to Professor Reiko Okada on the Occasion of Her Retirement. Osaka Gaikokugo Daigaku (= Osaka Fremmedsproguniversitet), The Department of Danish & Swedish. Osaka, 1992 121-138). Artiklen i IDUN består af to hoveddele: en kort vejledning for udlændinge der studerer dansk, og en længere beskrivelse af brugen af *værsgo* i de seneste ca. 100 år. I den foreliggende version er hovedtitlen "VÆRSGO" ændret til "VÆRSGO, ÅRHUS!", vejledningsdelen er udeladt, og beskrivelsesdelen er omdisponeret og forkortet. - Min interesse for brugen af *værsgo* går tilbage til ca. 1982. Jeg var på det tidspunkt lærer i dansk ved

- Osaka Gaikokugo Daigaku og havde noteret mig en fejlagtig brug af *værsgo* svarende til engelsk *please* (og japansk *kudasai*) hos en japansk danskstuderende: "Værsgo at låne mig nøglen til biblioteket!"
2. Eksempler uden proveniensangivelse er konstrueret af mig. Foruden disse eksempler udgøres mit materiale især af excerperter fra DK87-90 (60 eks.), ODS-S (56 eks.), ODS-U (21 eks.), og Dansk Sprognævns excerptsamling (8 eks.). Jeg takker Ole Norling-Christensen, Den Danske Ordbog, som har lavet søgninger for mig i DK87-90, og Anne Duekilde, Supplement til Ordbog over det danske Sprog, som har gjort det muligt for mig at udnytte det relevante materiale i ODS-S og ODS-U. Min kollega i Sprognævnet Jørgen Schack, der ved mere om sprog handlinger og sprog handlingsteori end jeg, takker jeg for tålmodig og velvillig deltagelse i samtaler med mig under arbejdet med første version af artiklen.
 3. Jf. Mikkelsen 1911 485 og Heltoft 1990 36-37.
 4. Se Heltoft 1990 36 ff.
 5. Det kan ikke undre at også kombinationen *at* + imperativ forekommer. Dansk Sprognævn har noteret eksemplet "Værsgo at spil" (Berlingske Tidende 8.11.1963, s. 19, sp. 7). Kombinationen afvises af HiN 1991 56 (1988 60).
 6. Jf. Harder 1980.
 7. Udtrykket *Værsgo og skyl* bruges også i overført betydning som en "ledsagekommentar til en overraskende og ubehagelig meddelelse", og så har han taget de bedste feriedage - *værsgo og skyl*! (PSO 1989 (= 1982)).
 8. Det er almindeligt at nøjes med ordet *Værsgo!* som tilladelse til at begynde at spise (jf. også den substantiviske brug i fx "Er der sagt værsgo?", "Hov, hov, der er ikke sagt værsgo endnu!"). Udtrykket *Værsgo og spis!* bruges ofte (oftest?) til at udtrykke (mild) chokering eller forargelse over et forhold, kombineret med en opfordring til modtageren om at dele ens opfattelse. ODS (bd. 21, 1943, sp. 371) anfører bl.a. dette eksempel: "Citatet er ordret. Værsgo og spis!" (Soya, 1939).
 9. Der er i mit materiale tre eksempler på en rent forstærkende brug af sætningsadverbialt *værsgo* i kontekster der ikke kan opfattes som handlingsregulerende. De to er klart dialektale (og gamle), idet de stammer fra J.H. Smidths (død 1847) samling af "Provincialismer især fra Falster samt nogle andre mærkelige Ord": "Det er Værsko den nye Mølle, der ligger" og "Du er Værsko en Tyveknægt" (ODS-S). Det tredje stammer fra Martin Andersen Nexø: "Du har alt for fin Hud; Tante Lassen siger, at de smaa Prinser værsgod ikke har nær saa fin Hud som du" (Et lille Kræ, 1933 28; ODS-S). Måske er der også her tale om dialektal sprogbrug. I moderne rigsmål er en sådan rent forstærkende brug af *værsgo* i hvert fald ikke mulig.
 10. Adverbialt *værsgo* passer ikke rigtig ind i nogen af de fire adverbialkategorier (markørtyper) som fremlægges af Edelsgaard Andersen (1986 og 1987), heller ikke med den udvidelse der foreslås af Heltoft 1990 39. Det samme gælder fx "protoneksusadverbialt" *sgu*, som *værsgo* formentlig skulle i kategori med. Edelsgaard Andersen oplyser i en personlig samtale at *værsgo* snarest må opfattes som en (optionende) engagementsmarkør.

11. En smule bedre går det formentlig hvis det implicitte 2.-persons-subjekt expliciteres: "Kom du værsgo herhen!", "Sæt du værsgo din cykel på plads først".
12. At det er den donative betydning der har fremtiden for sig, antydes også af at den vistnok nyeste brug af *værsgo* netop har en overvejende donativ betydning. Det drejer sig om brugen af ordet *værsgo* som kvittering for en tak (fx "Tak for oplysningen! - Værsgo!") på bekostning af bl.a. *selv tak, tak i lige måde, det var så lidt*. Denne brug af *værsgo* som "kvitteringsord" blev i 1956 i et brev fra Dansk Sprognævn karakteriseret som afgjort usædvanlig og af nyere dato. I dag er dette *værsgo* - konkurrerende med nyskabelser som *velbekomme* og *du/De er velkommen* - utvivlsomt almindeligere; forleden greb jeg mig selv i at bruge det til at besvare en tak for at have holdt døren for en.

Litteratur og forkortelser

- DANWORD-K-R = Maegaard, Bente; Ruus, Hanne: *Konkordans - Danske Romaner* (edb-udskrift 29.11.1983).
- DK87-90 = Henning Bergenholtz' korpus med dansk almensprog fra romaner, noveller, aviser og ugeblade fra årene 1987-1990; korpusset indeholder 4 mio. løbende ord (1 mio. pr. år). Disketter, Handelshøjskolen i Århus, 1988-1991.
- Edelsgaard Andersen, John 1986: "Adverbier - sprogvidenskabens stedbørn". *Festschrift Oskar Bandle*, Frankfurt a. M. (Beiträge zur nordischen Philologie 15) 77-88.
- 1987: "Sætningsadverbier - stedbørn, eller små ord med stor betydning?". SNF-Å 1985-1986 [1987] 45-54.
- EDG = Diderichsen, Paul: *Elementær Dansk Grammatik*, 3. udg., 1962.
- Hansen, Erik 1965: "Vær venlig". *Information* 24.9.1965. Optryk i sa.: *Magister Stygotii betænkninger over det danske sprog*, 1973 53-55.
- 1974: "Imperativ". *Mål & Måle*, 1. årg., nr. 3 7-12.
- Harder, Peter 1980: "Møveri. Om at pådutte andre sine egne forudsætninger". Harder, Peter; Poulsen, Arne (red.): *Hvad går vi ud fra? Om forudsætninger i sprog og handling*, 1980 13-26.
- Heltoft, Lars 1990: "En plads til sprogvidenskabens hittebørn. Om talesprog og sætningsskema". SNF-Å 1987-1989, 1990 26-45.
- HiN = Galberg Jacobsen, Henrik; Stray Jørgensen, Peter: *Håndbog i Nudansk*, 2. udg., 1991 (1. udg. 1988).
- Jespersen, Otto 1895-96: "En sproglig værdiforskydning. Og = at". *Dania*, bd. 3 145-182. Optryk med ændringer i sa.: *Tanker og Studier*, 1932 175-211 under titlen "Sammenfaldet: og = at".
- Mikkelsen, Kr. 1911: *Dansk ordføjningslære med sproghistoriske tillæg. Håndbog for viderekomne og lærere*. (Fotografisk optryk med indeks, 1975).

NDO = *Nudansk Ordbog*, bd. 1-2, 15. udg., 1992 (1. udg. 1953).

ODS = *Ordbog over det danske Sprog*, bd. 1-28, 1919-1956.

ODS-S = *Samlingerne til Supplement til Ordbog over det danske Sprog* (hos supplementsredaktionen på Københavns Universitet Amager).

ODS-U = Udskudte sedler fra redaktionen af ODS (smst. som ODS-S).

PSO = Anker-Møller, Søren; Jensen, Hanne; Stray Jørgensen, Peter: *Politikens Slangordbog*, 3. udg., 1989 (1. udg. 1982).

RO = *Retskrivningsordbog(en)*.

SNF-Å = Selskab for Nordisk Filologi, København: *Årsberetning*.

Mette Kunø og Erik Vive Larsen (udg.):

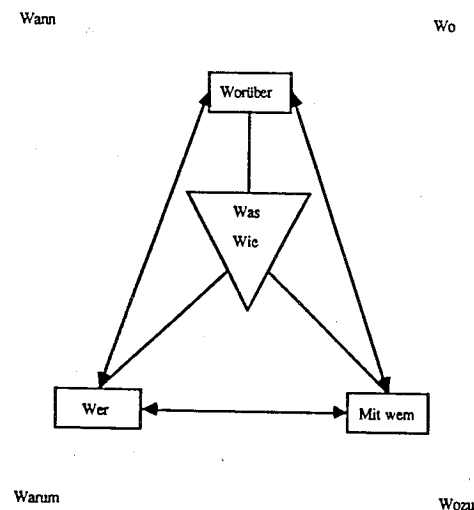
4. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog,
Århus 1993

ADVERBIALER SOM NØGLEORD TIL MODERNE INDIVIDUEL KOMMUNIKATION I NATURLIGT SPROG - ADVERBIALER OG VERBALASPEKT

Af Bjarne le Fevre Jakobsen (Odense Universitet)

1. Indledning og formål

Adverbialernes funktioner i sproghandlinger henligger i halvmørke, hvis man tager udgangspunkt i de traditionelle teorier i almen og anvendt lingvistik. Man finder enten meget vage definitioner (Aa. Hansen, 1967; Diderichsen, 1946; Kr. Mikkelsen 1911), mange statistiske muligheder (Laureys, 1979) eller meget matematiske tiltag (Bartsch, 1971), men herved bliver kategoriens enhed utydelig. Modeller for kommunikationsprocesser tager derimod helt anderledes højde for adverbialernes centrale rolle, således fx i følgende:

(Langenmayr, 1979)

I modellen indgår 9 forskellige spørgsmål, og af disse må ikke mindre end 6 (jf. "wann, wo, worüber, wie, warum, wozu") besvares ved hjælp af adverbelle oplysninger. Adverbialerne efterlyser bestemte indholdsmæssige kerner og funktioner og fastlægger kommunikativt de betingelser, som subjektet og